

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Освітня програма **Науки про Землю**

Спеціальність **103 Науки про Землю**

Галузь знань **10 Природничі науки**

Затверджено на засіданні кафедри географії та природознавства
Протокол № 1 від “15” вересня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Фізична географія України
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Викладач (-і)	ст. викладач Лотоцька Мирослава Петрівна
Контактний телефон викладача	+380667160796
Е-mail викладача	bydaniv@ukr.net
Формат дисципліни	вибіркова
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
<p>Фізична географія України як наука полягає у формуванні знань студентів про природу України, фізико-географічні особливості кожної із земних оболонку у межах території держави, найбільших природних комплексів суходолу та прилеглих морів. Значна увага у курсі приділяється наслідкам взаємодії людини і природи, природозаповідним об'єктам у межах території України.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Формування у майбутніх спеціалістів знань про фізико-географічні особливості території української держави в цілому та найбільшими одиницями фізико-географічного районування, об'єктами природозаповідного фонду України.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен мати здатність характеризувати географічне положення, визначати географічні координати крайніх точок і географічного центру України; здатність аналізувати тектонічні, геологічні, геоморфологічні карти, геологічні розрізи, карти четвертинних відкладів, встановлювати взаємозв'язки між літогенною основою і рельєфом, аналізувати вплив кліматичних чинників на протікання процесів в атмосфері, розподіл метеорологічних показників; здатність характеризувати особливості гідрографічної сітки, озерні котловини, поширення ґрунтів, рослинного покриву, тваринного світу, природних комплексів, а також природозаповідних об'єктів.</p>	
4. Компетентності	
<ul style="list-style-type: none"> - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області наук про Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умовами недостатності інформації. - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. - Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер. - Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання. - Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їх властивості та притаманні їм процеси. 	

5. Результати навчання						
<ul style="list-style-type: none"> - Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю. - Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області наук про Землю. - Аналізувати та кількісно описувати процеси, які виникають при взаємодії атмосфери Землі з іншими геосферами. - Аналізувати кількісні показники хімічного стану складових кліматичної системи Землі та їх вплив на якісні показники суміжних географічних оболонок (гідросфери, біосфери, демосфери та інших). 						
6. Організація навчання курсу						
Обсяг курсу 90 год						
Вид заняття				Загальна кількість годин		
лекції				12		
семінарські заняття / практичні / лабораторні				18		
самостійна робота				60		
Ознаки курсу						
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / вибірковий		
7	103 Науки про Землю	четвертий		вибірковий		
Тематика курсу						
Тема, план		Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцін ки	Термін виконанн я
Тема 1. Регіональна фізична географія. Фізична географія України. Регіональна фізична географія. Об'єкт, предмет і методи досліджень у фізичній географії. Географія України. Географічне положення України. Географічні відомості про територію України у античних географів "повісті минулих літ", літописах. Перші карти України. Дослідження природних умов і природних ресурсів України у ХУІІІ-ХІХ ст. Географічні дослідження України в ХХ ст. Роль у вивченні природи та господарства України В.Вернадського, П.Тутковського, С.Рудницького, Г.Висоцького, П.Погребняка, Б.Срезневського, В.Бондарчука, В.Кубійовича та ін. Сучасні географічні дослідження. Українське географічне товариство.		Лекція, практичне заняття	[3-7,20]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 4 год	2	До наступного заняття за розкладом
Тема 2. Геолого-геоморфологічна будова і ресурси надр України. Орографія і гіпсометрія території держави. Орографія і гіпсометрія макроформ рельєфу. Розчленованість поверхні України. Тектонічна будова. Відмінності у товщині та віку порід літосфери. Платформені області. Складчасті		Лекція, практичне заняття	[1,2,4,6,11,12]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 6 год	4	До наступного заняття за розкладом

<p>структури. Геологічна карта України. Основні етапи дочетвертинної геологічної історії. Палеогеографія антропогену. Геоморфологічна будова. Морфоструктурний рельєф. Скульптурні форми рельєфу. Геоморфологічні рівні рівнинно-платформеної частини. Ярусність рельєфу гірських регіонів України. Різноманітність і багатство мінерально-сировинних ресурсів, їхній зв'язок із геологічною будовою. Закономірності поширення корисних копалин. Паливні корисні копалини. Рудні корисні копалини. Нерудні корисні копалини.</p>					
<p>Тема 3. Клімат України. Кліматоутворюючі процеси. Радіаційні і циркуляційні фактори клімату кліматичних показників. Земна поверхня як кліматоутворюючий фактор. Розподіл кліматичних показників. Температура повітря. Розподіл опадів. Вітровий режим. Сезонність погодних умов. Кліматичні ресурси. Кліматичне районування. Несприятливі кліматичні процеси.</p>	Лекція, практичне заняття	[2,4,5,14]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 6 год	3	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 4. Поверхневі і підземні води України. Загальні риси поверхневих вод. Загальні риси річкової системи України. Особливості найбільших річок. Озера і озера-лимани. Водосховища, ставки та канали. Болота і підземні води. Екологічні проблеми внутрішніх вод. Водні ресурси і водний баланс. Гідрологічне районування.</p>	Лекція, практичне заняття	[3-5,17]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 6 год.	2	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 5. Ґрунтовий, рослинний покрив і тваринний світ Загальні риси поширення ґрунтово-рослинного покриву. Основні типи ґрунтів. Географія ґрунтового покриву. Розвиток рослинного світу. Рослинний покрив. Основні рослинні угруповання. Розвиток тваринного світу. Поширення фауни на території України</p>	Лекція, практичне заняття	[4,7,10,12]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 4 год	2	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 6. Несприятливі природні процеси та зміни природи Несприятливі природні процеси. Зміна основних компонентів природного середовища під впливом діяльності людини.</p>	Лекція, практичне заняття	[4-6,15,18,19]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 4 год	2	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 7. Регіональний аналіз геоекологічних проблем.</p>	Лекція, практичне заняття	[4-6,15,18]	Опрацювати лекційний матеріал,	3	До наступного заняття за

<p>Геоекологічна ситуація в Україні. Геосистемний моніторинг навколишнього природного середовища в Україні. Природоохоронні території. Заповідники і природні національні парки. Геоекологічна мережа України. Конструктивно-географічні засади раціонального природокористування.</p>	заняття		підготуватися до практичного заняття, 4 год		розкладом
<p>Тема 8. Ландшафти і фізико-географічне районування Зміни ландшафтів за історичний час. Класифікація ландшафтів та їх картографування. Принципи і методи фізико-географічного районування.</p>	Лекція, практичне заняття	[4-8,16]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 4 год	5	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 9. Регіональні рівнинні ландшафтні структури Зони мішаних хвойно-широколистяних і широколистяних лісів. Розміщення, особливості клімату. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Районування і природо заповідні об'єкти. Лісостепова зона. Розміщення, особливості клімату. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Районування і природо заповідні об'єкти. Степова зона. Розміщення, особливості клімату. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Районування і природо заповідні об'єкти.</p>	Лекція, практичне заняття	[4-8,16]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 4 год	4	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 10. Українські Карпати. Карпатська гірська країна та її складові частини. Загальні риси рельєфу Українських Карпат. Просторові відмінності природних комплексів.</p>	Лекція, практичне заняття	[4-6,10]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, 4 год	3	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 11. Кримські гори Загальні відомості і рельєф. Клімат і гідрографія. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Ландшафтна структура.</p>	Лекція, практичне заняття	[4-6,10]	Опрацювати лекційний матеріал, пройти тестування до попередніх тем, 4 год	3	До наступного заняття за розкладом
<p>Тема 12. Природні комплекси морів Чорне море. Азовське море. Значення і проблеми морів</p>	Лекція, практичне заняття	[5-6,9-10]	Підготовка до контрольної роботи, 4 год	2	До наступного заняття за розкладом
7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>100 балів – 50 балів протягом шостого семестру та 50 балів за екзамен</p> <p>“відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повне обґрунтоване вирішення завдань, аналізує причинно-наслідкові</p>				

	<p>зв'язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>“добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв'язання конкретних завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв'язках;</p> <p>“задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до вирішення конкретних завдань, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки;</p> <p>“незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p>
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану, студент виконує контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна мета їх – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. Основною вимогою є повні та обґрунтовані відповіді на питання, аналіз причинно-наслідкові зв'язків
Семінарські заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни
Умови допуску до підсумкового контролю	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка за поточне тестування (10 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (15 балів); – оцінка за контрольну роботу (15 балів); – оцінка за самостійну роботу (10 балів).
8. Політика курсу	
<p>- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);</p> <p>- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;</p> <p>- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».</p> <p>Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо). Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні „2”, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.</p>	
9. Рекомендована література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Атлас: Геологія і корисні копалини України. – К.: Такі справи, 2001. – 168 с 2. Географічна енциклопедія України Т. 1–3. – К.: Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1993. 3. Гілецький Й.Р. Фізична географія України: Підручник для 8 класу. – Тернопіль, 2008. 	

4. Гілецький Й.Р. Фізична географія: збірник тестів./ Й.Р.Гілецький. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. — 366 с.
5. Гілецький Й.Р. Фізична географія: навчальні матеріали./ Й.Р.Гілецький. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. — 360 с.
6. Комплексний атлас України – К.: ДНВП«Картографія», 2005. – 96 с.
7. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. – К.:“Знання” КОО, 2006. – 511 с.
8. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / Маринич А.М., Пашенко В.М., Шищенко П.Г. – К.: Наук. думка, 1985. – 224 с.
9. Природа Украинской ССР. Моря и внутренние воды /Грезе В.Н., Поликарпов Г.Г., Романенко В.Д. и др. – К.: Наук. думка, 1987. – 224 с.
10. Природа Украинской ССР. Почвы /Н.Б.Вернандер, И.Н.Гоголев, Д.И.Ковалишин и др. – К.: Наук. думка, 1986.– 216 с.
11. Цись П.М. Геоморфологія УРСР. Львів: Вид. Львів. ун-ту, 1962. – 224 с.
12. Рельєф України. Навчальний посібник/ [Б.О. Вахрушев, І.П.Ковальчук, О.О.Комлев, Я.С.Кравчук, Е.Т.Палієнко, Г.І.Рудько, В.В.Стецюк]; За загальною редакцією В.В.Стецюка. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.
13. Географический энциклопедический словарь: Понятия и термины/ Гл. ред. А.Ф.Трешников; Ред. кол. Э.Б.Алаев, П.М.Алампиев, А.Г.Воронов и др. – М.: Советская энциклопедия 1988. – 432 с.
14. Жаков С.И. Общие климатические закономерности Земли: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1984. – 159
15. Топчиев А.Г. Геоэкология: географические основы природопользования. – Одесса.: Астропринт, 1996. – 391 с.
16. УСЕ Універсальний словник-енциклопедія / Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М.Попович. Київ, «Ірина», 1999. – 1551 с.
17. Швєбс Г.І., Ігошин М.І. Каталог річок і водойм України. – Одеса, Астропринт, 2003. – 392.
18. <http://geoinfo.if.ua>.
19. <http://www.pzf.in.ua/index.php/zagalna-informatsiya-24>
20. <http://geo.pnpu.edu.ua/>

Викладач

Лотоцька М.П.